

ЛЕТНА ШКОЛА УПРАВУВАЊЕ ВО УСЛОВИ НА МИГРАНТСКИ КРИЗИ 18. - 24. Јуни 2018. Скопје

ОПИС НА ЛЕТНАТА ШКОЛА

Основни поими

Бегалец е термин кој во голема мерка се однесува на секое лице, кое поради војна, природни катастрофи или слични околности било принуден трајно или за еден подолг период да ја напушти својата татковина или место на живеење. Од 1951 година, терминот бегалец е ограничен со меѓународното право или со Конвенцијата на ОН во врска со статусот на бегалците, каде бегалец се дефинира како „лице кое се наоѓа надвор од сопствената земја и кое поради основан страв од прогонување врз основа на раса, религија, националност, припадност на одредена социјална група или поради политичка убеденост не сака или не може да се стави под заштита на таа држава“. Концептот на бегалци и раселени лица не е сосема идентичен. Бегалци (eng. *escapees*) се луѓе кои доброволно ја напуштаат својата земја, но не со слободна волја, туку под притисок од страна на очекувани идни угнетувања или од страв од уште поголемо угнетување кое веќе го доживеале. Животот или квалитетот на животот им е загрозен, и затоа не можат или не сакаат да се вратат во блиска иднина. Вообичаено бегалците сметаат дека нивното заминување е привремено и постои намера да се вратат веднаш штом се појави можност.

Емиграцијата или имиграцијата (од лат. *ex migrare* да се сели) е процес на отселување на населението од област предизвикано од одбивни фактори или, почесто, од посилните атрактивни/привлечни фактори од друга област во која населението се сели. Имигрантите доброволно заминуваат или под принуда ги напуштаат своите домови поради економски, верски, политички или лични причини. Мигрантите доаѓаат како доселеници во странски земји.

Европската мигрантска криза или европската бегалска криза, термин за низа инциденти или серија настани поврзани со масовното пристигнување на бегалци и најчесто илегални имигранти од Азија, Африка и делови од Југоисточна Европа (Косово и Албанија) во земјите на Европската унија, кои се идентификуваат од средината на 2010 година, а кои ескалација добија во 2015 година. Причините за масовно пристигнување традиционално се поврзуваат со хроничната невработеност и сиромаштија во овие земји, но исто така неодамна како последица на воените случувања, првенствено во Сирија, каде што граѓанската војна предизвика масовен егзодус на населението во соседните земји и во Либија, кога уривањето на режимот на Моамер Гадафи доведе до анархија која вешто се користи од добро организирани шверцерски мрежи за криумчарење на луѓе. До средината на 2015 година, кризата најмногу се одрази на медитеранските брегови на Италија, до кои многубројни мигранти доаѓале со бродови и чамци, во многу случаи неуспешно, што доведе до голем број на смртни случаи.

Во последно време, на Балканот е забележан многу поголем прилив на бегалци и мигранти, или како пат за влез во ЕУ се користат нејзините земји членки на периферијата како Грција и Хрватска, но исто така и Македонија и Србија. Иако бегалците од европскиот

политички естаблишмент беа поздравени со симпатии, односно како жртви на ужаси од војни за кои ЕУ мора да обезбеди сигурно засолниште, со текот на времето нивниот став кон нив стана предмет на жестока критика на дел на европската јавност, загрижена од дополнителниот товар за социјалните услуги, влошувањето на безбедносната ситуација, или евентуално исчезнување на наводниот христијански идентитет на Европа поради масовно пристигнување на муслимани. Во последно време, односот кон мигрантите стана предмет на жесток спор помеѓу некои европски држави, првенствено меѓу Германија, која инсистира на политика на отворени врати, а Унгарија, Словачка и Полска, кои сметаат дека тие ќе ги доживеат најлошите последици.

Околу програмата

Факултетот за криминалистика, криминологија и безбедносни студии на Универзитетот во Сараево ја препозна важноста на образованието во поглед на управувањето со кризи, а во 2015 година ја започна академската програма за доживотно образование - Меѓународна летна школа „Управување со кризни ситуации“, во организација на Факултетот во партнерство со Универзитетот за применети науки Велика Горица од Република Хрватска.

Како продолжение на образованието во областа на управувањето со кризи, Факултетот за криминалистика, криминологија и безбедносни студии на Универзитетот во Сараево развиваа нова, мултидисциплинарна академска програма за доживотно образование - Меѓународна летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“.

Во спроведувањето на оваа академска програма за доживотно образование, учествуваат Филозофскиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје, Македонија, Универзитетот за применети науки Велика Горица од Република Хрватска, како и бројни владини и невладини организации чии примарни и програмски активности се поврзани со управување со кризи, предизвикани од разни непредвидени ситуации.

Оваа академска програма за доживотно образование - Меѓународна летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“ ќе се спроведува во Скопје и Гевгелија во Република Македонија, која во периодот на главната мигрантска криза од 2015 година беше една од важните правци за движењето на бегалците кон Европа.

Мултидисциплинарните теми во оваа програма се однесуваат на специфични области на интерес за одговор на катастрофи и кризи кои се занимаваат со решавање на проблемите на ранливоста на групи или поединци. Области и теми од интерес кои ќе бидат предмет на проучување на оваа програма за доживотно учење се:

Демографија и миграции

Демографијата како наука за динамиката на популацијата вклучува проучување на нејзината големина, структура и поделба, како и начинот како населението се менува за време на миграцијата. Демографската анализа може да се однесува на целото население или групи дефинирани со критериуми како што се образование, националност, религија, економска активност итн. Постојат многу поделби на демографијата според различни критериуми. Општата поделба на демографијата е на формална и материјална демографија. Формалната демографија ги проучува чистите демографски варијабли: раѓање, умирање, миграции и статистичка манипулација во однос на овие показатели. Демографските студии (популациски студии) се пошироко поле на демографија, кое вклучува проучување на фертилитетот, морталитетот и миграцијата во поширок социо-економски и културен контекст.

Заштита и хуманитарни реакции

Заштитата се однесува на безбедноста, достоинството и правата на луѓето погодени од катастрофа или вооружен конфликт. Хуманитарната повелба ги сумира некои од најважните основни права кои се вклучени во хуманитарните реакции. Оваа тема е наменета за обезбедување на информации за хуманитарни практики од перспектива на заштита, особено, како агенциите може да го избегнат изложувањето на засегнатото население од понатамошна штета и понатаму како тие може да им помогнат на луѓето да се постигне поголема безбедност и заштита. Темелните проблеми на хуманитарна заштита во овој контекст се слобода од насилство и од разни видови на принуда и слобода од намерно одземање на средствата за преживување, правото на заштита и помош што се рефлектираат во одредбите на меѓународното хуманитарно право, човековите права и правата на бегалците. Исто така во оваа тема се дискутира за деца и млади луѓе кои се подложни на ранливи ситуации во одредени случаи, како што се малнутриција, експлоатација, трговија со луѓе, киднапирања и сексуално насилство. Конвенцијата за правата на детето наведува дека дете се смета за индивидуа на возраст под 18 години. Оваа дефиниција може да варира во зависност од културните и социјалните контексти. Треба да се направи темелна анализа за тоа како погоденото население ги дефинира децата за да се осигури дека ниту едно дете или млад човек нема да бидат исклучени од хуманитарна помош.

Механизми на заштита и психосоцијална поддршка

Оваа тема се фокусира на семејствата и на заедниците, бидејќи семејствата во мигрантски кризи се држат заедно, учејќи ги луѓето како да спречат децата да се одделат од нивните семејства преку промовирање на соодветна грижа за деца кои се разделени од родителите и организирање на процеси на потрага за барање на семејствата и спојување на деца кои се одделени од родители и од други членови на семејството. Секогаш кога е можно, семејствата треба да се одржат заедно и да им се овозможи на луѓето од

едно место или мрежа на поддршка да живеат во иста област. Поддршка на активностите за самопомош на заедниците вклучуваат, на пример, женски групи за решавање на прашања на родовото насилство, младински групи кои соработуваат за поддршка на егзистенција, родителски групи за поддршка на позитивна интеракција со деца, грижа за родители со мали деца и деца со посебни потреби, млади групи кои дистрибуираат информации преку социјалните групи, групи кои работат со жени и мажи кои ги изгубиле своите партнери, стари лица и лица со посебни потреби. Механизмите за справување со проблемите во заедницата, како што се погребувања соодветни за културата, верски обреди и обичаи, културни и социјални практики кои не се штетни треба да бидат поддржани. Доколку е потребно, заедниците треба да бидат охрабрани да се организираат структурирани, поддржани образовни и заштитни активности за деца преку неформални средства како што се простори соодветни за деца. Некои културно прифатливи практики ги прекршуваат човековите права (на пр. негирање на образованието на девојчињата и осакатување на женските гениталии) не треба да бидат поддржани.

Механизми на координација

Во оваа тема ќе се говори за начинот на координација на хуманитарна или миграциска криза, кои сега се вообичаено координирани преку “кластер пристап”, со групи на агенции кои работат во ист сектор под раководство на една агенција. Приватниот сектор, странските војски и националните војски се сè повеќе дел од напорите да се обезбеди помош и со тоа влијаат врз координациските напори. Армијата носи посебна експертиза и ресурси, вклучувајќи безбедност, логистика, транспорт и комуникација. Меѓутоа, нивните активности можат да ја замаглат важната разлика меѓу хуманитарните цели и воените или политичките цели и да создадат идни безбедносни ризици. Секоја асоцијација со армијата треба да биде во служба на хуманитарни агенции, или треба да биде предводена од хуманитарни агенции во согласност со прифатените упатства. Некои агенции ќе одржат минимален дијалог за да обезбеди оперативна ефикасност (пр. основно споделување на информации за програмата), додека други можат да воспостават посилни врски (на пример, употреба на воени средства). Во сите случаи, хуманитарните агенции мора јасно да се разликуваат од армијата, со цел да се избегне вистинска или перцепирана поврзаност со политички или воени програми кои можат да ја загорзат независноста, кредибилитетот, безбедноста и пристапот до службите за засегнатото население. Приватниот сектор може да донесе комерцијална ефикасност, комплементарна експертиза и ресурси за хуманитарните агенции. Потребно е споделување на информации за да се избегне дуплирање и да се промовира добра хуманитарна пракса. Приватни-хуманитарни партнерства строго мора да бидат во корист на хуманитарни цели. Заедничкото обединување на постојните информации е од непроценливо значење за почетни и брзи процени. Значителен обем на информации се речиси секогаш на располагање во контекст (на пр. Политички, социјални, економски, безбедносни информации и податоци за природната средина и конфликтите) и луѓето (како што се полот, возраста, здравство, култура, духовност и образование). Извори на овие информации ги вклучуваат надлежните министерства (на пр. Здравствени податоци и податоците од пописот), ака-

демски или истражувачки институции, организации во заедницата, локалните и меѓународните хуманитарни организации присутни и пред кризата. Подготвеност за криза и иницијативи за рано предупредување, нови случувања во заеднички мапирање базирани на интернет, групни извори на средства и платформи за мобилни телефони (како Ushahidi) исто така создаваат бази на податоци за релевантни информации. Репрезентативни процени: Процени кои се засноваат на потребите кои ги покриваат сите катастрофи на погодноста население. Потребни се посебни напори за да се проценат луѓето кои се наоѓаат на тешко достапни места, на пример, луѓе кои не се во кампови, кои се наоѓаат во помалку пристапни географски области или во семејства домаќини. Истото важи и за луѓето со тежок пристап, кои често се изложени на ризик, како што се лицата со посебни потреби, стари лица, врзани за домот, децата и младите, кои можат да бидат подложни на родовото насилство. Извори на примарни информации вклучуваат директно набљудување, дискусии во фокус групи, истражувања и дискусии со поширок спектар на луѓе и групи (на пр. Локалните власти, машки и женски лидери во заедница, постари мажи и жени, здравствените работници, наставници и други образовни работници, трговци и други хуманитарни агенции). За некои луѓе може да биде тешко или опасно да се зборува отворено. Потребно е да се разговара со децата одделно, бидејќи тие веројатно нема да разговараат со возрасните, и на овој начин можете да ги ставите овие деца во опасност. Во повеќето случаи, жените и девојките треба да се консултираат во одвоени простории. Хуманитарните работници кои собираат систематски информации од луѓе кои биле злоупотребени или повредени мора да ги имаат потребните вештини и системи за да го направат ова безбедно и соодветно. Собирање на податоци и листи за проверка: Информациите за процената, вклучувајќи ги движењата на населението и неговиот број, треба да бидат проверени, потврдени и упатени на што е можно повеќе извори. Доколку првично не се можни мултидисциплинарни процени, посебно внимание треба да се посвети на односот со другите поединечни сектори, заштитата и мултидисциплинарни процени. Еден заеднички формат на евалуација може да се развие пред кризата или да се договори за време на реакцијата. Во сите случаи, процените треба да ги разјаснат целите и методологијата што се користи и да генерираат непристрасни информации за влијанието на кризата врз погодените лица. Тимовите за проценка треба, колку што е можно, да се составени од мажи и жени, специјалисти и експерти, вклучувајќи ги и оние со вештини за собирање на родово чувствителни податоци и комуникација со деца. Тимовите треба да вклучуваат луѓе кои се запознаени со јазикот (јазиците) и локацијата, кои се соодветни за да комуницираат со луѓе на културно прифатливи начини. Безбедносната проценка и заштита од катастрофи на ранливото население и населението на земјата-домаќин треба да се реализира во сите почетни и последователни проценки, идентификување на закани за насилство и сите форми на принуда и лишување од животни средства или основни човекови права. Системите за управување со луѓе зависат од агенцијата и од контекстот, но менаџерите и супервизорите треба да бидат запознаени со Кодексот на добри практики на организација-*People in Aid* кој вклучува политики и насоки за планирање, регрутирање, управување, учење и развој, транзицијата кон крајот на договорот, како и за меѓународните агенции и распоредување на должност. Регрутирањето на вработувањето треба да биде отворено и разбирливо за сите вработени и кандидати. Ваквата транспарентност вклучува развој и размена на ажурирани и релевант-

ни описи на работни места за секое работно место и е неопходно да се формираат разновидни и компетентни тимови. Постојните тимови можат да ја зголемат нивната соодветност и разновидност преку нови вработувања според потребата. Брзото ширење на персоналот може да доведе до вработување на неискусни членови на тимот кои треба да бидат поддржани од страна на искусен персонал. Со текот на времето и преку евалуација на резултатите и повратните информации на вработените, менаџерите треба да ги препознаат и поддржат областите за учење и развој. Подготвеноста за катастрофи, исто така, обезбедува можности за идентификување и развивање на надлежности поврзани со хуманитарна работа.

Управување со интервенции на терен

Во оваа тема ќе се обработат миграционите кризи од аспект на големи несреќи и катастрофи, разни причини кои постојано се присутни и кои можат да го загорзат животот на луѓето. Многу е битно дека во поголеми несреќи или катастрофи се активираат сите расположливи капацитети со соодветни функции за управување со цел да се преземе координација, водење и команда на сите сили и активности во заштитата и спасувањето на луѓето, како и отстранување на последиците и нормализирање на животот. Интегрираниот систем за управување се заснова на обезбедување на координиран одговор на миграциски кризи предизвикани од несреќи и катастрофи во кој дејствуваат различни оперативни сили, додека системот обезбедува заедничка платформа и хиерархија во која експертите и спасувачките тимови можат ефикасно да работат заедно, без разлика од кое министерство или служба доаѓаат.

Камп менаџмент

Во оваа тема ќе се занимаваме со организација на мигранти или бегалски камп, засолништа за мигранти и бегалци. Кампот е критична детерминанта за сместување на мигранти или бегалци во раните фази на миграциската криза. Во прилог на основното сместување, кампот треба да обезбеди сигурност, лична сигурност и заштита од климата и за промовирање на отпорност од болести. Сместувањето во кампот е исто така важно за човечкото достоинство, за одржување на семејството и животот во заедницата, и им овозможува на засегнатата популација да закрепне од влијанието на непредвидени ситуации на кои се предодредени како мигранти. Сместувањето на мигранти и бегалци во камповите и засолништата, бара соодветна покриена површина/простор или засолниште, средства за греење и вентилација по потреба, и пристап до основните услуги. Потребно е се користат информациите за способноста и желбата на мигрантите и бегалците да се вратат на изворното место на живеење и за почеток на процесот на обновување. Каде што тие не се во можност или не сакаат да се вратат, ќе треба да им се најде привремено или преодно решение за засолнување и живеалиште.

Реализација на програмата

Во реализација на оваа програма на нециклично образование – Меѓународна летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“, ќе учествуваат наставници од Факултетот за криминалистика, криминологија и безбедносни студии на Универзитетот во Сараево; Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје и Универзитетот за применети науки Велика Горица од Република Хрватска. Во прилог на универзитетските професори, професионалци, вработени во владини и невладини организации кои се занимаваат со прашања поврзани со организациски и кризен менаџмент од Босна и Херцеговина, Република Хрватска и Република Македонија ќе учествуваат во спроведувањето на програмата.

Учесници во Летната школа

Меѓународната летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“ е наменета за сите заинтересирани лица кои сакаат да стекнат специфични знаења, како и да ги подберат своите постоечки знаења во полето на ефективно и ефикасно дејствување во случај на кризни ситуации создадени во услови на мигрантски и бегалски кризи.

Траење на Летната школа

Летната школа трае седум дена со вкупно 80 часа работно оптоварување (36 контакт часови, 20 часа вежби, 24 часа читање и изработка на задача/труд, при што ќе се одржува настава од 6 задолжителни модули и изработка на завршен труд.

Работен јазик на предавањата

Учесниците на Летната школа ќе можат да ги слушаат предавањата на македонски, босански, хрватски, српски и на англиски јазик.

Сертификат

На учесниците на Меѓународната летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“ ќе им се додели сертификат од Факултетот за криминалистика, криминологија и безбедносни студии на Универзитетот во Сараево; Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје и Универзитетот за применети науки Велика Горица од Република Хрватска. Заедно со сертификатот се доделува и додаток диплома (Supplement) која ја опишува програмата на Летната школа.

Табела бр. 1
Програма на Меѓународната летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“

НАЗИВ НА ПРОГРАМАТА/КУРСОТ НА ДОЖИВОТНО УЧЕЊЕ: МЕЃУНАРОДНА ЛЕТНА ШКОЛА – „Управување во услови на мигрантски кризи“			Ознака на програмата: LJŠUUMK
Носител на програмата/курсот на доживотно учење	Предавања + вежби + семинар:	Вкупно:	ЕКТС бодови:
Факултет за криминалистика, криминологија и безбедносни студии Универзитет во Сараево	5 + 3 + 3	80	
НОСИТЕЛИ НА МОДУЛОТ: I модул: Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје; II модул: Факултет за криминалистика, криминологија и безбедносни студии, Универзитет од Сараево; III модул: Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје; IV модул: Факултет за криминалистика, криминологија и безбедносни студии, Универзитет од Сараево; V модул: Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје; VI модул: Универзитет за применети науки, Велика Горица од Република Хрватска; Практични вежби: Универзитет за применети науки, Велика Горица од Република Хрватска			
Предавачи и експерти од пракса: Експерти од пракса, вработени во владини и невладини организации кои се занимаваат со прашања на организација и управување со кризи од Босна и Херцеговина, Република Хрватска и Република Македонија.			
Цел на програмата/курсот: Со понудената програма имаме намера да влијаеме на зголемување на капацитетите на постојните вештини и компетенции на учесниците на програмата на Летната школа, и создавање на нови, преку мултидисциплинарни теми кои говорат за демографија, заштита, хуманитарни реакции, заштита на интегритетот и психосоцијална заштита и механизми за координација и управување.			

Програма:

МОДУЛ – I: Демографија и мигрантски кризи. Содржина: Формална и материјална демографија; Миграција во поширок социо-економски и културен контекст; Етно демографија; Глобализација; Историски и демографски аспекти на мигрантската криза во Југоисточна Европа; Историски и демографски аспекти на европската мигрантската криза или европската бегалска криза во периодот од 2010 до 2015 година; Земјите на Балканот и мигрантската бегалска криза.

МОДУЛ – II: Заштита и хуманитарни реакции. Содржина: Одредби на меѓународното хуманитарно право, човекови права и правата на бегалците; Право на бегалците за азил или засолниште; Правата на бегалците за заштита и помош се одразуваат во одредбите на меѓународното хуманитарно право, човековите права и правата на бегалците; Заштита од насилство и принуда од разни видови; Заштита на бегалците од намерното одземање на средствата за опстанок; Заштита на децата и младите од експлоатација, киднапирање и сексуално насилство во егзил; Заштита на бегалците од трговците со луѓе.

МОДУЛ – III: Механизми на заштита на интегритетот и психосоцијална поддршка. Содржина: Поддршка за активности за самопомош на заедницата; Поддршка на бегалците во остварувањето на нивните права; Поддршка за здравствена заштита и рехабилитација на бегалци; Психосоцијална поддршка за ранливите групи (деца, млади, жени, стари лица, лица со посебни потреби); Културни и социјални практики; Културно соодветни практики.

МОДУЛ – IV: Управување со интервенции на терен. Содржина: Анализа на системот за цивилна заштита; Интегриран систем за управување со интервенции; Принципи на интегриран систем за управување (команда, планирање / организациона структура, објекти и ресурси, комуникација / управување со информации, професионализам, трансфер на команда, модулarna организација, назив на позиција); Информациски и комуникациски системи; Човечки ресурси.

МОДУЛ – V: Механизми на координација и управување. Содржина: Заеднички механизми за координација; Координациски улоги; Воен и приватен сектор; Пред-кризни информации; Репрезентативни процени; Собирање на податоци и листи за проверка; Безбедносна проценка.

МОДУЛ – VI: Камп менаџмент. Содржина: Фази на организација на кампот (основање, одржување и затворање); Планирање на кампот (стратешко и физичко, сместување и санитарни услови, снабдување со храна, вода и електрична енергија, медицинска и психолошка помош, безбедност и противпожарна заштита, информативен и прес-центар); Функционални области (операции, логистика, планирање, комуникација со јавноста); Извори, форми и начини за загрозување на бегалските кампови; Воспоставување на систем за заштита на бегалските кампови; Заштита од несреќи, инциденти, несреќи или катастрофи во бегалски кампови.

Општи и специфични компетенции (знаења и вештини):

По завршување на програмата за доживотно учење на Меѓународната летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“ и изработка на завршен труд, учесниците ќе бидат оспособени за разбирање на процесите за ефективно и ефикасно дејствување во случаите на кризни ситуации во услови на мигрантски и бегалски кризи.

Резултати од учење:

Учесниците после успешното совладување на програмата за доживотно учење на Меѓународната летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“, ќе знаат да ги применат сопствените знаења во управување со кризи кои се појавуваат во случај на миграција на бегалци и раселени лица.

Начин на одржување на наставата:

Во програмата ќе се применуваат следниве наставни методи: предавање, интерактивна настава во мали групи, пленарни дискусии. Учесниците во текот на програмата/курсот за доживотно учење на Меѓународната летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“, ќе бидат распоредени во групи. Програмата/курсот за доживотно учење трае 7 дена.

Тип на вежби: Практична работа на учесниците на програмата/курсот**Практична работа:**

1. Воспоставување на база за операција на Тимот за управување со камп;
2. Изработка на план за транзитно-прифатен камп за бегалци со капацитет за 500 луѓе;
3. Воспоставување на организација на камп (Менаџмент на база за операции, тим за планирање, тим за организација за сместување, тим за вода, хигиена и санитарен јазол (WASH), тим за обезбедување на исхрана, тим за медицинска поддршка, тим за психолошка подпора и превенција, тим за културолошка и општествена пракса, тим за безбедност, тим за комуникација со медиуми).

Услови и обврски на студентите: Услов за упис на програмата/ курсот на Меѓународната летна школа „Управување во услови на мигрантски кризи“ е завршено средно четиригодишно училиште, дипломирани студенти (I, II и III циклус на студии), или студент кој моментално е запишан на студиска програма на прв, втор или трет циклус на општествени, технички, хуманистички или природни науки. **Обврски** на учесниците во рамки на програмата/курсот се:

1. Задолжително посетување на наставата и на вежбите,
2. Изработка на финален/завршен труд.

Начин на проверка на знаење: Изработка на завршен труд.

Процена на оптовареност на студентите: вкупно 80 часови (36 контакт часа (5 часа дневно)

1. 20 часови вежби (3 часа дневно)
2. 24 часови читање и изработка на финален труд (3 часа дневно)

Задолжителна литература:

1. Coppola, D.: International Disaster Management – Third Edition, Elsevier Inc., Great Britain, 2015.
2. Ministarstvo domovinske sigurnosti Sjedinjenih Američkih Država: „Advanced ICS for Command and General Staff, Complex Incidents and MACS for Operational First Responders“, 2006.
3. Агенција на Европска Унија за основни права. Прирачник за Европско право во областа на азил, заштита на граници и миграции. Совет на Европа. 2014
4. Проект Сфера. Хуманитарна повелба и минимални стандарди во хуманитарни реакции. The Sphere Project, 2011.

Извори од Web страни:

<http://www.unhcr.gr>

<http://missingmigrants.iom.int/en>

<http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

<http://graphics.thomsonreuters.com/15/migrants/index.html>

<https://www.cfr.org/backgrounders/europes-migration-crisis>

http://www.mapreport.com/countries/european_migrant_crisis.html

Напомени: Web портал на програмата /курсот на доживотно учење <http://www.summerschool.mk>

Креирање на програмата: Октомври 2017 година